

Nonne completus est: Nonne ut legit sic videtur: Et illi qui remanserunt oculos habent et non vident: nares habent et non odorant. Non sentiunt illud odorem: chusti boni odor sumus: sicut dicit Apollonius in omni loco. Quid prodest quod nares habent et non odorant: tam suauem odorem christi: Vere in illis factum est: et vere de illis dictum est: Siles illis fuerunt omnes qui faciunt ea: et omnes qui perfidunt in eis. Sed quotidie creditur per miracula christi domini: quotidie aperuntur oculi cecorum: et aures surdorum: inspirantur nares insensatorum: dissoluitur ora mutorum: constringuntur manus paraliticorum: corriguntur pedes claudorum: De lapidibus istis excitantur filii Abrahæ. Quibus omnibus iam dicat: **Domus israel benedicite dominum: Omnes filii Abrahæ: Et si de lapidibus istis suscitantur filii Abrahæ: manifestus est quod illi sunt magister domus israel qui pertinet ad domum israel: qui pertinent ad seminem Abrahæ: non carne: sed fide. Domus israel benedicite dominum. Et fac domum domini illam dici: et populum israel vocari: crediderunt inde apostoli: et milia circumcisorum. Domus israel benedicite dominum. Domus Aaron benedicite dominum. Domus leui benedicite dominum: Benedicite populi domini: hoc est domus israel generaliter. Benedicite prepositi: hoc est domus Aaron: benedicite ministri: hoc est domus Leui. Quid de ceteris nationibus: Qui timetis dominum benedicite dominum. Omnes ergo vna voce dicamus quod sequitur. **Benedictus dominus ex syon: qui habitat in hierusalem. Ex syon et hierusalem. Syon speculatio: hierusalem visio pacis. In qua hierusalem nunc habitatur est: In illa que cecidit: Non: sed in matre nostra que est in celis: de qua dictum est: Multi filii deserte magis quam eius que habet virum. Nunc ergo dominus ex syon: quia speculamur quod veniat: nunc tamen quam diu in spe viuimus in syon sumus: Finita via habitabimus in illa ciuitate que nunc ruitura est: quia et dominus habitat in ea: et custodit eam que est visio pacis eterna hierusalem: pacis illius fratres mei cui laudande lingua non sufficit: vbi nullum hostem iam sentiemus: nec in ecclesia: nec extra ecclesias: nec in carne nostra: nec in cogitatione nostra: absorbetur mors in victoria et vacabimus ad videndum deum in pace: ciues hierusalem facti ciuitatis dei.****

Alia lra. 7o no.

Alia lra. 7o no. 7o no.

Alia lra. 7o no.

Explicit Tract. de ps. CXXXIII.
Incipit Tract. de ps. CXXXV.
Expositio psalmi.

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius. Psalmus iste laudem pertinet dei: et eodem modo in omnibus suis versibus terminatur. Proinde quis hic in laudem dei multa dicantur: maxime tamen eius misericordia commendatur: sine cuius commendatione aptissime nullum versum claudi voluit: per quem spiritus sanctus condidit psalmum. Adhuc autem me in psalmo ceteris: quanto que similiter incipit: (quoniam codex quem intuebar non habet in eternum: sed in seculum misericordia eius:) quesisse quid potius intelligere deberemus. In greco enim sermone scriptum est: εις τον αιωνα quod in seculum. et in eternum: interpretari potest. Sed quod illic ut potui disseruerim: etiam hic retere longum est. In isto autem psalmo etiam idem ipse codex non habet in seculum quod plerique habent: sed in eternum misericordia eius. Quod et si post iudicium quo in fine seculi viui et mortui iudicandi sunt: nullis iustis in vitam eternam: iniqs autem in abusionem eternam: non sint deinceps futuri quorum adhuc miseretur deus: recte tamen intelligi potest in eternum futuram misericordiam eius: quam suis sanctis fidelibus largitur: non quod in eternum miseri erunt: et ideo in eternum misericordia indigebunt: sed quod ipsa beatitudo quam misericorditer miseris prestat: ut esse miseri desinat: et beati esse incipiant: non habebit finem: ideo in eternum misericordia eius. Quod enim iusti erunt ex iniqis: sani ex infirmis: viui ex mortuis: et immortales ex mortalibus: beati ex miseris misericordia eius est. Hoc autem quod ita erunt in eternum erit: ergo in eternum misericordia eius. Proinde confitemini domino: id est confitendo laudate dominum quoniam bonus. Nec per hac confessionem aliquid est temporale superatum: quoniam in eternum misericordia eius: id est beneficium quod nobis misericorditer prestat in eternum est. Quod autem tamen habet quoniam bonus: grecus habet αγαθος. Non sicut in psalmo centesimo et quinto: quod ibi est quoniam bonus: grecus habet χρησος: ideo nonnulli illud interpretati sunt: quoniam suauis est. αγαθος autem non utique bonus: sed excellentissime bonus est. Beinde sequitur. **Confitemini deo deorum: quoniam in eternum misericordia eius. Confitemini domino dominorum: quoniam in eternum misericordia eius. Qui nam sunt dii et domini: quorum deorum et dominorum sit deus et dominus qui est verus deus: merito quoniam solet. Et scriptum inuenimus in alio psalmo: Deus etiam homines appellatos: sicut est: Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos discernit. Et paulo post: Ego dixi dii estis: et filii excelsi omnes: vos autem ut homines**

moriemini: et sicut vnus de principibus cadet. Quod testimonium etiam dominus in euangelio comemorat dicens: Nonne scriptum est in lege vtraque: ego dixi: deus estis et filii excelsi? Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est: et non potest solui scriptura: quem pater sanctificauit et misit in mundum: vos dicitis: quod blasphemias: quod dixi: filius dei sum: Non ergo quod boni sunt omnes: sed quod sermo dei ad illos factus est: appellati sunt deus. Nam si propterea quod boni essent omnes: non sic eos diiudicaret. Cum enim dixisset: Deus stetit in synagoga deorum: non ait: in medio: deos et homines discernit: tanquam ostendens quod intersit inter deos et homines: sed in medio inquit deos discernit. Beinde sequitur: Usquequo iudicatis iniquitatem et cetera: que vtiq; non omnibus: sed quibusdam dicit: quod discernens dicit: et tamen in medio deos discernit. Sed quare si homines ad quos sermo dei factus est deus dicantur: vtrum et angeli vocandi sunt deus: cum hominibus iustis et sanctis maximam primamque promittat equalitatem angelorum: Et in scripturis quidem nescio vtrum vel possit: vel facile possit reperiri apte dici angelos deos. Sed cum de domino dictum esset: Terribilis super omnes deos: cur hoc dixerit continuo velut exponendo coniunxit: Quoniam deus gentium demonia. Super tales deos dixit dominum terribilem in sanctis suis quos celos fecit: a quibus demonia terrerentur: Sic enim sequitur: Dominus autem celos fecit. Non ergo deus sine additamento: sed deus gentium demonia: superius tamen: terribilis inquit super omnes deos. Non autem super omnes deos gentium: quibus intelligi hoc voluerit: Attende quod sequitur: Quoniam deus gentium demonia. Quod quidem in hebreo dicitur non ita esse scriptum: sed deus gentium simulachra. Quod si verum est: multo magis credendum sunt septuaginta diuino spiritu interpretati quo spiritu: et illa dicta sunt que in hebreis litteris sunt. Eodem namque operante spiritu: etiam hoc dici oportuit quod dictum est: Deus gentium demonia: vt intelligeremur: sic etiam in hebreo positum: Deus gentium simulachra: vt demonia potius que sunt in simulachris significarent. Nam quod attinet ad ipsa simulachra que grece appellantur idola: quo nomine iam vtimur per latinos: oculos habent et non vident: et cetera: que de his idem dicuntur: quod omni sensu carent: quo circa nec terreri possunt: quod nisi ea que sentiunt terreri vtiq; non possunt. Quod ergo dictum est de domino: Terribilis est super omnes deos: quoniam deus gentium simulachra: nisi per simulachra intelligantur demonia que terreri possunt: Vnde autem et apostolus: Scimus quod nihil est idolorum. Hoc enim

retulit ad materiam terrenam sensu carentem. In ea ite ne quisque putaret non esse aliquam virtutem: sentiendumque naturam: que gentium sacrificijs delectetur: adiunxit: sed que imolant gentes demonijs imolant et non deo: nolo vos socios fieri demoniorum. Si ergo nusquam in eloquijs diuinis reperisset sanctos angelos appellatos deos: ea mihi causa potissimum occurrit: ne isto nomine homines ad id edificarentur: vt ministerium vel seruitium religionis que grece liturgia: vel latria dicitur sanctis angelis exhiberent: quod nec ipsi exhiberi ab hominibus voluit: nisi illi deo qui et ipsorum et hominum deus est. Vnde multo vtilius angeli vocantur: que latine nuncij nuncupantur: vt per nomen non substantie: sed officijs satis intelligamur illud deum a nobis eos colere velle quem nunciant. Totam ergo istam questionem breuiter apostolus soluit: vbi ait: Nam et si sunt que dicantur deus: siue in celo: siue in terra: quemadmodum sunt deus multi: et domini multi: sed nobis vnus deus pater: ex quo omnia et nos in ipso: et vnus dominus Iesus christus: per quem omnia et nos per ipsum. Confitemur ergo deo deorum et domino dominorum: quoniam in eternum misericordia eius. Qui facit mirabilia magna solus: Sicut in omnium versuum nouissimis partibus positum est: Quoniam in eternum misericordia eius. Sic in omnibus capitibus: quibus non sit positum: subaudiendum est: Confitemini: quod in greco euidetur apparet. Apparet autem et in latino si eandem locutionem transferre potuissent interpretes nostri. Quod quidem in istos versus possent: si dicerent facienti mirabilia. Quod enim nos habemus: qui facit mirabilia: grecum habet facienti mirabilia: vbi necessario confitemini subauditur: atque vtiua vel pronomen adderet: vt dicerent: ei qui facit: vel ei qui fecit: vel ei que firmavit: quod etiam sic facile intelligeret confitemini esse subaudiendum. Nam vobis ita obscurum factum est: vt qui codice grecum: siue nescierit inspicere: siue neglexerit: possit putare que fecit celos: qui firmavit terram: qui fecit luminaria: quoniam in eternum misericordia eius. Iohannes dictum quod propterea ista fecerit: quoniam in eternum misericordia eius: cum ad eius misericordiam illi pertineat quod de miseria liberat: non asit vt eius misericordie fuisse intelligamur facere celum: et terram: et luminaria: cum illud sit bonitatis eius que creauit omnia bonavalde. Creauit autem vt eent omnia: bono misericordie vt a peccatis nostris mundet nos: et a miseria liberet in eternum. Ita ergo nos alloquitur psalmus: Confitemini deo deorum: Confitemini domino dominorum: Confitemini ei que facit mirabilia magna solus: Confitemini ei Qui fecit celos in intellectu. Confitemini ei Qui firma-

Psalmus
 quod vnus deus pater: ex quo omnia et nos in ipso: et vnus dominus Iesus christus: per quem omnia et nos per ipsum. Confitemur ergo deo deorum et domino dominorum: quoniam in eternum misericordia eius. Qui facit mirabilia magna solus: Sicut in omnium versuum nouissimis partibus positum est: Quoniam in eternum misericordia eius. Sic in omnibus capitibus: quibus non sit positum: subaudiendum est: Confitemini: quod in greco euidetur apparet. Apparet autem et in latino si eandem locutionem transferre potuissent interpretes nostri. Quod quidem in istos versus possent: si dicerent facienti mirabilia. Quod enim nos habemus: qui facit mirabilia: grecum habet facienti mirabilia: vbi necessario confitemini subauditur: atque vtiua vel pronomen adderet: vt dicerent: ei qui facit: vel ei qui fecit: vel ei que firmavit: quod etiam sic facile intelligeret confitemini esse subaudiendum. Nam vobis ita obscurum factum est: vt qui codice grecum: siue nescierit inspicere: siue neglexerit: possit putare que fecit celos: qui firmavit terram: qui fecit luminaria: quoniam in eternum misericordia eius. Iohannes dictum quod propterea ista fecerit: quoniam in eternum misericordia eius: cum ad eius misericordiam illi pertineat quod de miseria liberat: non asit vt eius misericordie fuisse intelligamur facere celum: et terram: et luminaria: cum illud sit bonitatis eius que creauit omnia bonavalde. Creauit autem vt eent omnia: bono misericordie vt a peccatis nostris mundet nos: et a miseria liberet in eternum. Ita ergo nos alloquitur psalmus: Confitemini deo deorum: Confitemini domino dominorum: Confitemini ei que facit mirabilia magna solus: Confitemini ei Qui fecit celos in intellectu. Confitemini ei Qui firma-

211a lra. non habet.

uit terrā sup aq̄s. **Cōfitemi ei. Qui fecit luminaria magna solus.** Cur autē p̄fiteamur: in oīm versub̄ finib⁹ ponit Qm̄ in eternū miscōia ei⁹. Sed qd̄ est qui facit mirabilia magna solus: An qz multa mirabilia facit p̄ angelos z p̄ hoies: Sunt quedā magna q̄ solus de⁹ facit: z ip̄a exequit̄ dicens: **Qui fecit celos in intellectu. Qui firmavit terrā sup aq̄s. Qui fecit lūnaria magna solus.** Iō z hic addidit: sol⁹: quia cetera mirabilia q̄ dicitur⁹ est: p̄ hoies fecit. Cū em̄ dixisset: **Qui facit luminaria magna solus: q̄ sint eadē lūnaria: secutus aperuit. Solē in pt̄ates diei. Lunā z stellas in pt̄atem noctis.** Beinde incipit dicere que p̄ angelos vel hoies fecerit. **Qui percussit egyptū cū primogenitis eoru.** Et cetera. Quiversaz igit̄ creaturā nō vtiqz deus p̄ aliquā creaturā: sed solus fecit. Cui⁹ creature q̄sdam ptes excellētiōres cōmemoravit ex quib⁹ vniuersa cogitarem⁹: intelligibiles celos z visibilē terrā: Et q̄ sūt etiā celi visibiles cōmemorat̄ eoz luminariū totū celeste corporeū vt ab ipso factū acciperem⁹ admonuit: q̄z id qd̄ ait: **Qui fecit celos in intellectu: vel sicut alij interpretati sunt: in intelligentia: vtrū celos intelligibiles significare h̄ mō voluerit: an in suo intellectu: vel in sua intelligentia fecisse celos: hoc est in sua sapientia: sicut alibi scriptum est: Oia in sapientia fecisti: eo mō insinuans vniogenitū verbū queri pōt. S; si ita ē vt in suo intellectu fecisse accipiam⁹ deū celos: cur tñ d̄ celis hoc ait: cū oia in eadē sapientia fecerit: An ibi tñ exp̄mendū fuit: vt in ceteris etiā tacitū posset intelligi: vt iste sit sensus: **Qui fecit celos in intellectu: q̄ fundavit terrā sup aq̄s: vt z hic subaudias i intellectu: Qui fecit lūnaria magna sol⁹: solē in pt̄atem diei: lunā z stellas in pt̄ate noctis: vtiqz in intellectu: Quō ḡ solus: si h̄ est in intellectu: vel in intelligētia qd̄ est in sapientia: id est in v̄bo vniogenito: An qz trinitas nō sunt tres d̄ij: sed vn⁹ deus: ad id refert qd̄ solus deus fecit: qz nō creaturā p̄ creaturā fecit: Sed qd̄ est q̄ firmavit terrā sup aq̄s: Obscura em̄ q̄stio est: qz terra grauior videt̄ vt nō portari aquis: sed aq̄s poti⁹ portare credat̄. Be q̄ re ne adueri⁹ eos qui se putant ista certis rōnibus cōperisse p̄tentiose scripturas n̄ras defendē videamur: siue illud ita: siue aliter sit: habemus qd̄ de p̄ximo intelligam⁹: terrā que habitat̄ ab ho-****

bus: z terrestria p̄tinet aīalia: que alio mō in scripturā arida dicit̄: sicut scriptū ē: **Ap̄pareat arida: z vocauit de⁹ aridā terrā sup aq̄s esse fundatā: qd̄ aq̄s circūfluētib⁹ supeminet.** Nō em̄ que dicit̄ litoraria ciuitas sup maria fundata: ita sub ea mare est: quēadmodū sunt aq̄ sub speluncarū cauernis: aut sub nauib⁹ supnatantibus: sed iō sup mare d̄: qz inferiori mari supeminet. Sic dicit⁹ est Pharaō exisse sup aquā: ita em̄ habet grec⁹: qd̄ quidā latini habēt ad aquā: sic dñs sup puteū sedebat: qz ambo supiores essent: q̄ flumen z puteus: ille iuxta flumē: iste iuxta puteū. Si autē etiā aliqd̄ aliud qd̄ ad nos magis p̄tinet ista dicta significant: **Fecit deus celos in intellectu sp̄iales sanctos suos: quib⁹ nō tñ credē: vtrū etiā intelligere diuina donauit.** Hoc q̄ nō dū p̄nt z solā fidē firmissimā tenent: tan q̄ infra celos fr̄e noīe figurant̄. Et quia in baptismo quē acceperūt incōcussa credulitate p̄sistūt: ideo dictū est: **Firmavit terras sup aquas.** Itē qz dicitū est de dño chulio qd̄ in illo sūt oēs thesauri sapientie z sciētie absconditi: **Hec autē duo: id ē sapientia z sciētia distare inter se aliqd̄ alia qz scripturā rū testant̄ eloquia: maxime loquēte sancto Job: vbi quodā mō singula definiunt. Dixit autē hōi: Ecce pietas est sapia: abstinere autē a malo sciētia est: nō incōgruēter intelligimus sapientia in cognitōe z dilectione ei⁹ qd̄ sp̄ est: atqz incōmutabilis manet qd̄ de⁹ est. Itā z qd̄ ait: Ecce pietas est sapia: oēs oēs p̄tia dicta est in greco: quod vt totū latine exp̄matur: dei cult⁹ dici pōt. Abstinerē autē a malo qd̄ dixit eē sciētia: quid ē aliud: q̄ in medio natiōis tortuose z puerse tāqz in nocte hui⁹ seculi caute prudēter qz versari: vt abstinēdo quisqz ab iniquitate: nō p̄fundat tenebus p̄rij munerē luce discretus: Cū ḡ quodā loco Ap̄lus p̄cordē gratiarū dei varietatē in hoibus dei vellet ostēdere: hec in primis duo posuit dicēs: **Alij quidē dat̄ p̄ spiritū sermo sapientie: h̄ esse arbitror: solē in pt̄ate diei: Alij sermo sciētie h̄m eundē sp̄m: hoc est lunā.** Beinde quodā mō stellas cōmemorari puto in eo qd̄ dicit̄: **Alij fides i eodē sp̄u: alij curationū donatio i vno sp̄u: alij opatōes v̄tutū: alij p̄phetia: alij d̄judicatio sp̄uuz: alij genera linguarū: alij interpretatio sermonū.** Nihil em̄ horū est qd̄ in huius seculi nocte nō sit necessariū: que cū trāsierit necessaria ista nō erūt: iō in pt̄atem noctis. In pt̄ate**

